



# Kompas Multifunctionele Landbouw

Door de rijksoverheid  
vastgestelde oplossingen  
voor strijdigheden  
in regelgeving

## Productie

Communicatiebureau de Lynx, Wageningen

# Kompas Multifunctionele Landbouw

Door de rijksoverheid  
vastgestelde oplossingen  
voor strijdigheden  
in regelgeving

Dit Kompas bevat enkele, door de ministeries vastgestelde oplossingen voor strijdigheden en onduidelijkheden in regelgeving waar multifunctionele landbouwbedrijven mee te maken hebben. De oplossingen zijn bindend, maar kunnen verschuiven met veranderende wetgeving. Dit Kompas bevat de situatie van november 2009. Actuele oplossingen staan steeds op [www.antwoordvoorbedrijven.nl](http://www.antwoordvoorbedrijven.nl) van de rijksoverheid.



• Landgoedwinkel ➔

• Kantoor ➔

• La campagne paviljoen ➔

• Kaasmakerij ➔

• Groen Genoegen ➔

• Zijde Atelier ➔

• Atelier M. Kessler ➔



Eefje Kinderkleding ➔

# Inhoud

Voorwoord Frank Heemskerk, Staatssecretaris van Economische Zaken	5
Voorwoord Henk Brink, LTO Nederland	6
De belangrijkste onduidelijkheden mét oplossingen	7
Ruimte en milieu	8
Brandveiligheid	11
Voedselveiligheid	19
Horeca	25
Veiligheid	33
Personeel	36
Overig	38
Handige links en informatie over regelgeving	41
De Taskforce Multifunctionele Landbouw	43
Index	46
Contact	47

# Voorwoorden



## Een doelgerichte wegwijzer in wetten en regels

U hebt nu een écht kompas in handen. Op het eerste gezicht lijkt dat misschien niet zo, toch mag dit boekje met recht zo worden genoemd. Een kompas dat u de juiste richting aangeeft. Dat u als veelzijdige agrarisch ondernemer de weg wijst in de wereld van wet- en regelgeving, vergunningen en subsidies. Het bundelt de antwoorden op de meest gestelde vragen van ondernemers van de verschillende landbouwsectoren.

Kortom, een buitengewoon nuttig hulpmiddel voor u en uw onderneming.

Het kompas is een initiatief van de Taskforce Multifunctionele Landbouw en de ministeries van Economische Zaken en Financiën. In de Taskforce werken publieke en private partijen samen. Dat zijn agrarische ondernemers, specialisten uit brancheorganisaties en afgevaardigden van de lokale en regionale overheid. De Taskforce signaleert kansen om bedrijven binnen deze branche te stimuleren bij het ondernemen. Op weg naar een omzetverdubbeling van de multifunctionele landbouw.

Dit kompas is in samenwerking met [www.antwoordvoorbedrijven.nl](http://www.antwoordvoorbedrijven.nl) ontwikkeld; dé portal voor ondernemend Nederland waar het gaat om informatie over regelgeving, vergunningen en subsidies. Waar mee u kunt bellen, mailen en chatten.

Collega Jan Kees de Jager van het ministerie van Financiën en ik zetten ons in voor minder regels en betere dienstverlening aan ondernemers. Veel is bereikt, maar het kan nog veel beter. Dit kompas is één van die hulpmiddelen om het voor de ondernemers in de multifunctionele landbouw allemaal wat makkelijker te maken.

Samen zetten we de schouders eronder.

Ik wens u veel succes met ondernemen!

Frank Heemsker  
Staatssecretaris van Economische Zaken



## Kansen voor verbrede landbouw

Veel boeren en tuinders breiden hun bedrijf uit met nieuwe activiteiten. LTO Nederland steunt deze ontwikkeling; het komt de vitaliteit van het platteland ten goede.

Verbreiding biedt kansen maar moet zelf ook kansen krijgen. Veel regelgeving is nog onvoldoende toegesneden op verbrede landbouw. Ondernemers lopen hierdoor regelmatig tegen tegenstrijdige regels aan.

LTO Nederland neemt actie om daar wat aan te doen. Met overheden voeren we overleg over knelpunten die in de praktijk tot ergernis leiden. Dat loopt uiteen van een nooddeur en bodemonderzoek voor vergunningen tot eisen op het gebied van hygiëne en horeca.

We zetten ons in voor eenvoudiger regels voor horecavoorzieningen. Dat geeft meer mogelijkheden voor boerencampings, en voor alle agrarische bedrijven met veel bezoekers, die aan huis producten en vaak ook consumpties verkopen.

Als ondernemer heeft u nog met de huidige regelgeving te maken. We helpen u graag daar slim mee om te gaan. In dit Kompas vindt u oplossingen voor de belangrijkste strijdigheden in wet- en regelgeving.

Komt u tegenstrijdige en doorgeschoten regels tegen, laat het ons weten. Dan kunnen wij ermee aan de slag. Het gaat u en uw gezinsleden immers om meer ruimte om te ondernemen.

Deze uitgave komt ons goed van pas en hoort ook op het bureau van alle bestuurders van gemeenten en provincies. Er zit volop dynamiek en ontwikkeling in de multifunctionele landbouw. Laten we dat in het belang van zowel het landelijk gebied en de samenleving zo zien te houden.

Henk Brink  
LTO Nederland



## De belangrijkste onduidelijkheden mét oplossingen

Voor multifunctionele landbouwbedrijven zijn 33 knelpunten geselecteerd uit het bestand van [www.antwoordvoorbedrijven.nl](http://www.antwoordvoorbedrijven.nl). De oplossingen gelden in de situatie van juni 2009. Door veranderende regelgeving kunnen oplossingen veranderen. Actuele oplossingen vindt u steeds op de website.



## Ruimte en milieu

### 1

#### Bestemmingsplan belangrijker dan milieuvergunning

*Ik ben al jaren in het bezit van een milieuvergunning. Nu heeft de gemeente plotseling het bestemmingsplan gewijzigd van het gebied dat grenst aan mijn bedrijfsterrein. Er is een bouwvergunning verleend voor woningen. Als gevolg hiervan is mijn milieuvergunning beperkt. Kan dit zomaar?*

Het nieuwe bestemmingsplan van uw gemeente voldoet niet aan de toets van een goede ruimtelijke ordening. Bij de voorbereiding van het bestemmingsplan is onvoldoende onderzoek gedaan naar de vergunde milieuruimte. Uw gemeente had de bouwplannen tijdig met u moeten bespreken. Overigens treedt, naar verwachting, op 1 januari 2010 de Omgevingsvergunning in werking. Het probleem dat u beschrijft zal dan niet meer voorkomen.

## 2

### Geen dagrecreatie toegestaan door stankcirkel

*Ik verhuur 15 kampeerplaatsen en wil ook dagrecreatie gaan aanbieden. Dit kan volgens de gemeente niet, omdat mijn bedrijf in een stankcirkel ligt.*

Als u een bouwvergunning aanvraagt voor uitbreiding van een recreatieterrein, moet u aantonen dat het 'goede leefklimaat' in stand blijft. De geurregeling draagt bij aan een goed leefklimaat en beschermt omwonenden tegen overmatige geurhinder. De aanwezigheid van een stankcirkel of geurcontour heeft indirect gevolgen voor de ruimtelijke ordening.

Het bevoegd gezag, in uw geval de gemeente, biedt omwonenden bescherming tegen overmatige geurhinder. Of uw gemeente dagrecreatie toestaat, hangt af van de geurgevoeligheid van de nieuwe activiteiten.

### 3

#### Gemeente eist nieuw bodemonderzoek bij aanvraag bouwvergunning

*Ik heb een bouwvergunning aangevraagd voor een deel van mijn perceel. Uit eerder bodemonderzoek is gebleken dat de grond niet verontreinigd is. Volgens de gemeente is nieuw bodemonderzoek toch noodzakelijk. Heb ik recht op de vrijstellingsmogelijkheid van de modelbouwverordening?*

De bouwverordening laat ruimte voor een vrijstelling als eerder bodemonderzoek representatief is en er geen aanwijzingen zijn voor bodemverontreiniging. Gemeenten werken aan een bodemkaart voor het hele grondgebied van Nederland. In deze kaart worden verdachte en onverdachte gebieden aangegeven. Voor de onverdachte gebieden kan uw gemeente sneller een vrijstelling geven.

## Brandveiligheid

### 4

#### Arbeidsinspectie en brandweer geven tegengesteld advies

*Voor de start van de bouw van mijn bedrijfspand heb ik overlegd met ambtenaren van de brandweer, milieu en bouw. Nu is het gebouw klaar en eist de Arbeidsinspectie een ventilatiekanaal door het dak. Van de brandweer mocht dit juist niet.*

Als ambtenaren van de brandweer, milieu en bouw een ventilatiekanaal hebben afgekeurd, dan is het onwettig om het later alsnog te plaatsen. Zelfs als de Arbeidsinspectie dat eist. Bij cascobouw kunnen extra isolatie-eisen gelden. De gemeentelijke Dienst Bouw en Woningtoezicht hoort u bij de aanvraag van een bouwvergunning te wijzen op dit aspect van cascobouw.

## 5

### Wel of geen dubbele deur tussen keuken en toilet

*De Warenwet eist dat ik een dubbele deur plaats tussen het toilet en de keuken. Volgens de brandweer mag dat niet.*

Toiletruimten mogen niet rechtstreeks uitkomen in ruimten waar voedsel wordt verwerkt. U moet de bereidruimte en het toilet scheiden door minimaal 2 deuren. U kunt dit doen door een tussenruimte in te richten waar u bijvoorbeeld een wasbak plaatst. De deuren mogen de looprichting naar de nooduitgang niet belemmeren. Als de doorgang langs het toilet een rookvrije vluchtroute is, moet u rekening houden met aanvullende bouweisen.

## 6

### Draairichting deur vluchtroute niet helder

*Deuren van vluchtroutes moeten volgens het Bouwbesluit 2003 naar buiten opendraaien. De gemeente wil dat de deuren naar binnen opendraaien, vanwege de veiligheid op straat.*

Een nooddeur mag naar buiten opendraaien, maar mag niet uitkomen op minder dan 0,6 meter afstand van een weg voor motorvoertuigen. Het veilig kunnen vluchten weegt zwaarder dan de hinder die dat oplevert voor voorbijgangers. De gemeente is aansprakelijk voor letselschade die het gevolg is van naar buiten opendraaiende deuren. Er zijn verschillende oplossingen denkbaar om schade te voorkomen of te beperken. U kunt een inwendig portiek bouwen, een dubbel kozijn maken of een scharnier aanbrengen waardoor de deur in noodgevallen toch naar buiten opendraait. Het is ook mogelijk om een object te plaatsen waardoor mensen niet tegen een naar buiten opendraaiende deur aan lopen.

## 7

### Schuifdeur wel of niet als nooddeur gebruiken

*Ik mag van de brandweer een schuifdeur in de hoofdingang gebruiken als nooddeur. Volgens de arboregels mag dat niet.*

Een schuifdeur of hefdeur mag geen nooddeur zijn. Dit mag wel als de schuifdeur de toegangsdeur is tot uw pand en er in geval van nood maximaal 100 personen van de deur gebruik moeten maken. Het voordeel van een schuifdeur is dat deze niet tegen de vluchtroute indraait. Het nadeel is dat u hem niet kunt voorzien van de vereiste sluiting.

## 8

### Nooddeur open of op slot

*Ik moet van de brandweer de grendels verwijderen van mijn vluchtdeuren. Alleen een slot met een klink die van binnenuit zonder sleutel open kan, mag blijven zitten. De politie wil juist dat ik zo veel mogelijk preventieve maatregelen neem om diefstal tegen te gaan.*

Bij een brand moeten de sluitingen van uw deuren snel opengaan. Hier zijn politie en brandweer het over eens. Een nooddeur mag wel op slot, maar moet in geval van nood in één handeling open kunnen. Er zijn verschillende typen sluitwerken (paniekbeslag) op de markt, die bij gedrang automatisch opengaan. Dit is vooral belangrijk als er meer dan 100 mensen bij een brand door één deur moeten vluchten. U mag daarom geen sluitwerk gebruiken dat alleen geopend kan worden door een sleutel in de vluchtrichting. Een extra slot op een deur is toegestaan als er geen mensen aanwezig zijn. In plaats van een extra slot kunt u ook een elektromagnetische vergrendeling (houdmagneet) aanbrengen die u koppelt aan het inbraakalarm. Bij het inschakelen van het inbraakalarm wordt de houdmagneet geactiveerd die de deur gesloten houdt.

## 9

### Brandslanghaspel bevriest door milieueisen

*Het gebruik van brandslanghaspels op het buitenterrein van mijn camping levert in de wintermaanden problemen op. Brandslangen en leidingen vol water bevroren en zijn daardoor onbruikbaar. De milieudienst staat niet toe dat ik de slangen en leidingen droog wegzet en de afsluiters vorstvrij ondergronds aanbreng.*

U bent niet verplicht om brandslanghaspels te gebruiken op uw buitenterrein. Er zijn verschillende goede alternatieven op de markt, zoals verrijdbare en draagbare brandblusapparaten en schuimblussers.

## 10

### Brandslang in keuken doorspoelen

*In verband met legionellagevaar, moet ik de brandslang in mijn keuken regelmatig doorspoelen. De brandweer eist een verzegelde brandslang.*

Periodiek doorspoelen is niet nodig als u de brandslang(haspel) volgens de voorschriften aanlegt op het leidingnet. U bent niet verplicht om uw brandslangen te verzegelen, maar het is wel gewenst in verband met legionella-preventie. Door het aanbrengen van een zegel beperkt u de risico's op besmetting. Daarnaast wordt aangeraden om, naast een brandslang, een losse brandblusser in de keuken te hebben. Hiermee kunt u een oliebrand, door bijvoorbeeld een frituur, snel blussen.

## 11

### Wel of geen brandblusmiddelen in keuken

*De brandweer verplicht de aanwezigheid van brandblusmiddelen in mijn keuken. Volgens de hygiëne-eisen mogen blusmiddelen niet in een keuken aanwezig zijn.*

De aanwezigheid van brandblusmiddelen in een bedrijfskeuken is verplicht. U moet de brandblusmiddelen makkelijk schoon kunnen houden vanwege de hygiëne. Blusdekens bergt u daarom op in een gesloten plastic verpakking of in een houder die u makkelijk schoon kunt maken. Poederblussers, brand-slangen en CO<sub>2</sub>- of sproeischuimblussers bewaart u in een kast. Voor de herkenbaarheid brengt u een pictogram aan op de kast.

## Voedselveiligheid

### 12

#### Wel of geen dorpels bij schoonmaken ruimte

*De Voedsel en Waren Autoriteit (VWA) schrijft dorpels tussen mijn bedrijfsruimtes voor. De arbodienst wil dit liever niet, omdat het door de dorpels lastig wordt om vaten naar binnen te tillen.*

Dorpels zijn een goed middel om te voorkomen dat schoonmaakwater uit de ruimte wegloopt. Vaste dorpels zijn niet verplicht. U kunt ook aan andere oplossingen denken, zoals een mobiele plastic dorpel met zuignappen of een vaatdoek. Als u geen dorpels aanbrengt moet u rekening houden met extra schoonmaakwerk als het vuile water een andere ruimte inloopt.

## 13

### Stroeve of gladde vloer in keuken

*De arbodienst wil dat mijn keukenvloer stroef is om uitglijden te voorkomen. Volgens de Hygiënecode horeca moeten vloeren eenvoudig schoon te houden zijn. Daarvoor moet een vloer glad zijn.*

Er zijn veel stroeve vloermaterialen op de markt die u goed schoon kunt houden. Bestaande gladde vloeren kunt u met een coating bewerken, zodat ze stroef aanvoelen als ze nat zijn.

## 14

### VWA en milieudienst niet eens over chloorvervangers

*De Voedsel en Waren Autoriteit (VWA) wil dat ik chloorvervangers gebruik voor reiniging van de toiletten. De milieudienst verbiedt het gebruik van chloorvervangers in verband met stankoverlast.*

De VWA verplicht u niet om gebruik te maken van een bepaald type reinigingsmiddel en desinfecteermiddel. De middelen moeten wel zijn goedgekeurd door de VWA en restanten van het middel mogen niet in levensmiddelen belanden.

## 15

### Vetvangput mag niet in keuken

*Volgens de Hygiëncode voor de horeca mag in de keuken geen vetvangput zitten. Ik heb geen andere in pandige ruimte om een vetvangput aan te brengen en de gemeente verbiedt de plaatsing van de put buiten.*

De Hygiëncode voor de horeca adviseert om de vetvangput te plaatsen buiten de bereidplaats en de ruimte voor ontvangst van goederen. Dit is geen eis. U mag de vetvangput in de keuken plaatsen als dit geen nadelige invloed heeft op de hygiëne. Daarom mag u de put alleen legen op tijdstippen dat geen bereidingshandelingen plaatsvinden. Ook de opslag moet hygiënisch verantwoord zijn.

## 16

### Vuilnis buiten of binnen bewaren

*Ik mag van de Voedsel en Waren Autoriteit (VWA) geen vuilnis binnen het bedrijf opslaan. De gemeente wil dat ik vuilnis alleen op gezette tijden buiten zet.*

U mag vuilnis binnen bewaren als de opslagruimte voldoet aan een aantal eisen:

- U moet de vuilnis bewaren in een afgesloten ruimte die goed schoon te houden is.
- Het afval mag geen onaangename geur verspreiden en geen ongedierte aantrekken.

In verband met besmettingsgevaar is het niet toegestaan voedsel te bewaren of te bereiden in dezelfde ruimte als waar vuilnis wordt bewaard. Uw gemeente kan u adviseren als de eisen onevenredige kosten met zich meebrengen of als het niet mogelijk is de ruimte helemaal volgens de wet in te richten. Sommige gemeenten bieden contracten aan voor het dagelijks ophalen van vuilnis en het plaatsen van extra containers buiten.

## 17

### Daglichteisen in strijd met hygiëne-eisen voedselveiligheid

*De eisen voor daglicht op de werkplek zijn soms in strijd met hygiëne-eisen en bouwkundige eisen. In de keuken van mijn horecabedrijf zitten geen ramen. Zo kan ik vanuit hygiënisch oogpunt een bepaalde temperatuur garanderen. De Voedsel en Waren Autoriteit (VWA) controleert die temperatuur. Maar volgens de Arbowet moeten in een ruimte ramen of dakvensters aanwezig zijn als personen langer dan twee uur per dag op die plek werken. Tenzij daar redelijkerwijs niet aan kan worden voldaan.*

Daglicht op de werkplek is niet verplicht. Een ruimte moet voldoende verlicht zijn, maar kunstverlichting is toegestaan. Als er wel een raam of venster aanwezig is, moet u maatregelen nemen om te voorkomen dat de hygiëne in gevaar komt. U hebt verschillende mogelijkheden om de temperatuur binnen een ruimte te beïnvloeden. Zo kunt u gebruik maken van airconditioning, externe zonwering, zonwerend glas, temperatuurwerende folie en dubbelglas of horren.

## Horeca

### 18

#### Alcohol verkopen als extra service

*Ik ben eigenaar van een groepsverblijf. Als extra service aan mijn klanten wil ik, zonder commercieel doel, alcohol inslaan. Volgens de Drank- en horecawet is dit niet toegestaan. Dit terwijl de gasten zelf wel drank mogen meenemen en ook een leverancier de drank mag afleveren bij het verblijf.*

Als u alcohol aan uw gasten verkoopt, moet u in het bezit zijn van een drank- en horecaverunning. Ook als u geen commercieel doel nastreeft. Uw gasten mogen wel zelf alcoholhoudende dranken meenemen, of de plaatselijke slijter of supermarkt inschakelen.

## 19

### Leeftijd bedrijfsleider in horeca

*Ik ben 18 jaar en wil graag bedrijfsleider worden in een horecagelegenheid. Dat mag niet, omdat ik minimaal 21 jaar moet zijn en de vergunning op mijn naam moet staan. Waarom?*

Voor de verkoop van alcohol in een horecagelegenheid is het van belang dat geschoold personeel aanwezig is met enig overwicht. Daarom moet er altijd een leidinggevende van minimaal 21 jaar in de zaak zijn, die bovendien in het bezit is van het diploma Sociale Hygiëne. Vanaf 21 jaar wordt u in staat geacht de verantwoordelijkheid te dragen voor de verstrekking van alcohol. Bovendien bestaat bij 21 jaar een verschil ten opzichte van de minimale consumentenleeftijdsgrens van 16 jaar bij zwak alcoholhoudende drank en 18 jaar bij sterke drank.

## 20

### Proeverij in slijterij niet toegestaan

*Waarom mag ik in mijn slijterij geen proeverij hebben?*

De overheid heeft geen enkel bezwaar tegen proeverijen in proeflokalen en horecagelegenheden. Proeverijen in de detailhandel zijn niet toegestaan. Door het gratis aanbieden van nieuwe drankjes wordt alcoholgebruik actief gestimuleerd. De overheid wil de mogelijkheid om drank te promoten juist beperken, zeker naar jongeren. Bijkomend nadeel van proeverijen in de detailhandel is dat er drinkhoekjes kunnen ontstaan. Dit is een vorm van semi-horeca, zonder schenkvergunning. Drinkhoekjes zullen het leefklimaat in winkelcentra aantasten, zeker als ze ook in de avonduren open zijn.

## 21

### Bonbons met wijn verkopen

*Ik maak bonbons met wijn erin en wil deze, samen met de betreffende wijn, in mijn slijterij verkopen. Ik begrijp niet waarom dat niet mag. Ik begrijp ook niet waarom mijn slijterij door verschillende toezichhouders wordt gecontroleerd.*

U mag alleen artikelen verkopen in uw slijterij die direct gerelateerd zijn aan drankgebruik. Levensmiddelen, zoals zoetwaren, vallen hier niet onder. Daarnaast zou het systeem van winkels die uitsluitend alcohol verkopen, onder druk komen te staan. Op termijn is dit riskant voor het voortbestaan van de slijterijbranche.

De Voedsel en Warenautoriteit (VWA) kent aparte controleurs en foodcontroleurs. De controleurs van de brancheorganisaties werken onafhankelijk van de controles van de VWA.

## 22

### Beperkte hoeveelheid consumpties op voorraad

*Waarom mag ik als evenementenondernemer maar 12 consumpties als werkvoorraad hebben? In een pauze op een evenement is in korte tijd veel meer voorraad nodig.*

De Voedsel en Waren Autoriteit (VWA) beveelt aan dat onder normale omstandigheden slechts een beperkte hoeveelheid producten in voorraad gehouden wordt. Dit is om de veiligheid van de producten te waarborgen en de mogelijke voedselveiligheidsrisico's te beperken. Als sprake is van zogenaamde consumptiepieken, is het mogelijk een grotere voorraad aan te leggen. Zo kunt u in het piekmoment voldoen aan de vraag van de consumenten. U kunt de voorraad uitbreiden tot een hoeveelheid waarvan u, op basis van ervaring, inschat dat die tijdens het piekmoment verkocht wordt. Bij bederfelijke levensmiddelen moet de duur van het piekmoment zo kort mogelijk zijn.

## 23

### Wel drank in minibar, niet in automaat

*Waarom mag ik wel drank verkopen in een minibar, maar niet via een automaat op de gang?*

De overheid is tegen automaten met drank op de gang, omdat leeftijdscontrole dan niet mogelijk is. U mag alleen een minibar of drankenautomaat in een hotelkamer plaatsen als u over een drank- en horecawetvergunning beschikt. Daarnaast moet degene die de hotelkamer gebruikt minimaal 18 jaar zijn. Als er alleen zwak-alcoholhoudende drank in de minibar staat, is de minimale leeftijd 16 jaar.

## 24

### Eten bereiden in kraampjes

*Mag ik verse producten bereiden in kraampjes?*

U mag voedsel alleen in (tijdelijk) daarvoor ingerichte bedrijfsruimtes klaar maken. Zo voorkomt u gevaar voor kruisbesmetting (contact tussen een besmet product en een product dat niet besmet is). Tijdens braderieën en evenementen is zo'n bedrijfsruimte meestal niet voorhanden, maar moeten toch hapjes worden gemaakt. In kraampjes mag u daarom alleen het eten verwarmen dat u direct verkoopt.

## 25

### Ongekoelde producten na 2 uur verkopen

*Ik mag vanaf de toonbank alleen bederfelijke producten verkopen die niet langer dan 2 uur ongekoeld zijn. Als de producten langer dan 2 uur te koop staan, moet ik ze vernietigen. Dit vind ik niet terecht, want de producten zijn nog goed na die 2 uur.*

U moet bederfelijke waar altijd gekoeld (onder 7°C) bewaren. Voor kantines en restaurants bestaat een ontheffingsregeling van 2 uur. Na deze 2 uur is de verkoop niet langer verantwoord. De kans op bederf neemt toe en de uitgroei van ziekteverwekkende bacteriën wordt te groot. De consument neemt het product bovendien mee naar huis en onderweg kan de temperatuur nog verder oplopen. In uitzonderingsgevallen mag u de ontheffing breder toepassen. De randvoorwaarden voor deze uitzondering zijn vastgelegd in uw hygiëencode. Als u van de twee-uursregeling gebruik maakt, moet u de producten registreren of coderen en de derving registreren.

Overigens mag u zelf laten onderzoeken of iets bederfelijk is of niet. Bij de meldkamer van de Voedsel en Waren Autoriteit (VWA) is een lijst aanwezig met adressen van onderzoekslaboratoria.

## Veiligheid

### 26

#### Eerste hulp door bhv'er of 112 bellen

*Als een klant in mijn zaak iets overkomt, moet ik eerste hulp bieden. Waarom kan ik niet gewoon 112 bellen?*

Voor elk bedrijf moet minimaal 1 bedrijfshulpverlener (bhv'er) beschikbaar zijn. Deze bhv'er moet binnen 3 minuten ter plaatse kunnen zijn bij een calamiteit. Als u minder dan 15 werknemers in dienst hebt, mag u zelf optreden als bhv'er. U moet in ieder geval schriftelijk kunnen aantonen hoe de bedrijfshulpverlening binnen uw bedrijf is geregeld. Voor kleine bedrijven kan dat een eenvoudig A4'tje zijn. Bij een groter bedrijf worden meer eisen gesteld aan de organisatie van de bedrijfshulpverlening. Natuurlijk mag u daarnaast 112 bellen, als u maar niet vergeet om de bhv'er in te schakelen.

## 27

### Veilige luchtkussens toch afgekeurd

*Ik mag bepaalde luchtkussens niet verhuren van de Voedsel en Warenautoriteit (VWA). De kussens zijn in Nederland gekocht en hebben een CE-markering. Volgens de VWA mag ik de kussens wel in mijn eigen tuin plaatsen, maar niet in de tuin van een huurder. Dat begrijp ik niet.*

De CE-markering geeft aan dat het product voldoet aan de minimumeisen die door de EU zijn opgesteld op het gebied van veiligheid, gezondheid en milieu. De luchtkussens die u beschrijft zijn bestemd voor de particuliere markt. Als u de kussens verhuurt, kunnen ze ook gebruikt worden in een publieke ruimte. Gebruiksvoorwerpen in een publieke ruimte worden intensiever gebruikt en moeten daarom aan extra strenge veiligheidseisen voldoen, waaronder het Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen. Een CE-markering alleen is niet voldoende.

## 28

### Veiligheid kinderbedden lastig te realiseren

*Volgens de Arbowet en de Wet basisvoorziening kinderopvang (WBK) moeten peuters zelfstandig in en uit bed kunnen klimmen. Als de fabrikant het bed levert volgens de Arbonormen, is dat in strijd met het Warenwetbesluit veiligheid kinderbedden en boxen. De bedden voldoen niet aan de vereiste uitvalhoogte. Wanneer de fabrikant het bed aanpast door een verhoogde uitklimbeveiliging aan te brengen, wordt het bed te hoog. Dit is gevaarlijk voor het kind, zo blijkt uit de Risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E). De overheid heeft dit risico bevestigd, maar deelt nog steeds boetes uit aan fabrikanten. Om het nog verwarrender te maken hebben de GGD en de brandweer per regio eigen eisen gesteld aan slaappleatsen voor peuters.*

Het zelfstandig in en uit bed klimmen is niet geregeld in de WBK. Wel kan het een onderdeel zijn van de RI&E. In de Beleidsregels kwaliteit kinderopvang is nader uitgewerkt waar een RI&E aan moet voldoen. Het Arbeidsomstandighedenbesluit regelt de fysieke belasting van uw werknemers. Er zijn bedjes en hoogslapers in de handel die voldoen aan de eisen met betrekking tot tilhoogten, in- en uitklimmen van peuters en het minimaliseren van valrisico's. Zo zijn er lage bedjes met deurtjes, hoge bedjes met trapjes, of hoge bedjes met een dakje erboven. Het Warenwetbesluit regelt de technische eisen met betrekking tot het ontwerp en de vervaardiging van kinderbedden en -boxen. Zo stelt het Besluit eisen aan de hoogte van de zijwanden en aan de spijlafstand om verstikking of beklemming te voorkomen. Tot slot is het niet zo dat de GGD per regio aparte eisen stelt aan slaappleatsen voor peuters binnen de kinderopvang. De GGD-inspecteurs werken met landelijke toetsingskaders en een uniforme werkwijze.

## Personeel

### 29

#### Werknemer ziek door sporten in vrije tijd

*Moet ik betalen als een werknemer buiten mijn schuld in de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA) terechtkomt, bijvoorbeeld door het sporten in de vrije tijd?*

De WIA maakt geen onderscheid tussen afwezigheid door ziekte door werk- of privéomstandigheden. U neemt op het werk preventieve maatregelen om de kans op afwezigheid door werk te beperken. Als uw werknemer toch arbeidsongeschikt raakt, is het belangrijk dat u samen met de arbodienst of preventiemanager en bedrijfsarts al het mogelijke doet om de werknemer weer aan het werk te krijgen. Om de financiële risico's zo klein mogelijk te houden, kunt u zich verzekeren voor de loondoorbetalingverplichting of eigenrisicodrager worden. In bepaalde gevallen kunt u de kosten van de loondoorbetaling en re-integratie verhalen op de veroorzaker van de ziekte van de werknemer.

### 30

#### Jonge werknemers willen langer doorwerken

*Mijn werknemers van 16 en 17 jaar willen langer doorwerken dan volgens de wet is toegestaan. Mag dat?*

Jongeren van 16 en 17 jaar mogen alleen werken als dat geen gevaar oplevert voor hun gezondheid. Daarom gelden strenge eisen voor werktijden en rusttijden. U moet de bescherming van de jongere als uitgangspunt nemen. Ook wanneer de jongere zelf geen probleem heeft met de werktijden. Het machtsoverzicht leidt immers eenvoudig tot instemming van de jongere. U mag dus niet afwijken van de voorgeschreven werktijden en rusttijden.

## Overig

### 31

#### Verpakkingen inzamelen en recyclen kostbaar

*Ik verkoop in mijn recreatiebedrijf voedsel, drank en promotie-artikelen aan mensen die op het terrein aanwezig zijn. Voedsel en drank worden ter plekke opgegeten en opgedronken. Mijn klanten nemen ook eten en drinken van huis mee naar het terrein. Ik verzamel dus niet alleen mijn eigen verpakkingen, maar ook het afval van meegebrachte waren. Dit kost veel geld en ik vind dat ik word benadeeld door het Verpakkingenbesluit.*

Als u geen verpakte producten verkoopt of importeert, is een deel van het Besluit verpakkingen en karton niet op u van toepassing. Dit geldt bijvoorbeeld voor draagtasjes, pakpapier en patatbakjes (ook wel: toonbankverpakkingen of last minute verpakkingen).

Toonbankverpakkingen worden toegevoegd als u het product aan de klant overhandigt. Als u deze verpakkingen niet van uw naam voorziet, hoeft u niet te zorgen voor de inzameling en nuttige toepassing en recycling van het verpakkingsafval. U moet wel zorgen voor preventie en het voorkomen van zwerfafval.

Als u zelf producten verpakt én de verpakte producten of last minute verpakkingen van uw naam laat voorzien, is het Besluit wel van toepassing. U moet dan zorgdragen voor inzameling, recycling en nuttige toepassing van de door u op de markt gebrachte verpakkingen.

## 32

### Kenteken voor wegtreintje op openbare weg

*Ik wil bezoekers van mijn recreatieboerderij vervoeren met een 'wegtreintje'. Volgens de Wegenverkeerswet valt het treintje onder het gemotoriseerd langzaam vervoer. Daarom moet een kenteken aanwezig zijn als ik op de openbare weg rijd. Volgens de Wet Personenvervoer is dat niet nodig.*

U mag geen personen vervoeren in of op een aanhangwagen achter een motorvoertuig. De wegbeheerder kan onder bepaalde voorwaarden ontheffing verlenen. Hierbij wordt rekening gehouden met de gebruikelijke gedoogpraktijk en het type weg waar u overheen rijdt. U kunt de ontheffing aanvragen bij de overheidsinstanties die eigenaar zijn van de wegen. Bij de gemeente kunt u nagaan wie de beheerder is van een bepaalde weg. Het klopt niet dat de Wet personenvervoer regelt dat er geen kenteken nodig is voor een 'wegtreintje'.

### 33

#### Roofvogels inzetten tegen ongedierte

*Ik moet maatregelen treffen om schade en overlast te voorkomen van ongedierte en vogels rond mijn bedrijf. Om aan deze verplichting te voldoen, wil ik roofvogels inzetten onder leiding van een valkenier. Dit mag echter niet volgens de Flora- en faunawet.*

De inzet van roofvogels is toegestaan als andere maatregelen niet werken. Dit moet u wel kunnen aantonen. U kunt eerst proberen om jachtvogels in te zetten. Als dit niet voldoende helpt, kan de overheid u een ontheffing verlenen voor het gebruik van andere roofvogels. Dit geldt zowel voor het verjagen van beschermde als niet-beschermde soorten vogels. Omdat de inzet van roofvogels kan leiden tot de dood van dieren, wordt dit gezien als laatste optie. Degene die een roof- of jachtvogel inzet, moet over voldoende vaardigheden beschikken. In de praktijk betekent dit dat deze persoon in het bezit is van een valkeniersakte.

## Handige links en informatie over regelgeving



## Handige links en informatie over regelgeving

Alle informatie over multifunctionele landbouw kunt u vinden op de website [www.multifunctionelelandbouw.nl](http://www.multifunctionelelandbouw.nl). De informatie (ook over subsidies) is er gerubriceerd per activiteit: natuurbeheer, zorglandbouw, kinderopvang, educatie, streekproducten en recreatie.

Informatie over wet- en regelgeving, vergunningen en subsidie voor ondernemers is te vinden op [www.antwoordvoorbedrijven.nl](http://www.antwoordvoorbedrijven.nl)

Informatie over het verminderen van regeldruk vind u op [www.rr.nl](http://www.rr.nl).

Specifieke informatie, formulieren en infobladen zijn ook te vinden op:

Landbouw	<a href="http://www.hetLNVloket.nl">www.hetLNVloket.nl</a>
Voedselveiligheid	<a href="http://www.vwa.nl">www.vwa.nl</a> <i>Hier vindt u ook infobladen, zoals infoblad 75 over evenementen.</i>
Arbowetgeving	<a href="http://www.arbeidsinspectie.nl">www.arbeidsinspectie.nl</a>
Milieu	<a href="http://www.infomil.nl">www.infomil.nl</a>
Natuur	<a href="http://www.natuurbeheer.nu">www.natuurbeheer.nu</a>
Bestemmingsplannen en Gemeentelijke vergunningen	uw gemeente of <a href="http://www.vng.nl">www.vng.nl</a>



## Multifunctionele landbouw: goed geregeld!



## Multifunctionele landbouw: goed geregeld!

Multifunctionele landbouw - ook wel verbrede landbouw - gaat over bedrijven die landbouw met andere activiteiten combineren, zoals zorg, educatie, recreatie, kinderopvang, natuurbeheer en de productie en verkoop van streekproducten. De economische en maatschappelijke betekenis van multifunctionele landbouw groeit. Veel Nederlanders brengen graag een bezoek aan landbouwbedrijven. Voor boeren is dit een groeiende inkomstenbron. Ook voor het landschap ontstaat een nieuwe economische basis door verbrede landbouw.

Om de multifunctionele landbouw zich zo goed mogelijk te laten ontplooiën, stelde de regering in 2008 de Taskforce Multifunctionele Landbouw in. De Taskforce stimuleert en ondersteunt marktinitiatieven en pakt belemmeringen aan die onder andere kunnen voortkomen uit wet- en regelgeving.

### Minder en betere regels

Wetten en regels zijn er niet voor niets: ze moeten gewenste ontwikkelingen stimuleren en ongewenste ontwikkelingen tegengaan. Maar wet- en regelgeving is vaak zo ver in details uitgewerkt dat het doel uit beeld is geraakt. Regelmatig blijken regels ook onderling strijdig te zijn.

In het geval van nevenactiviteiten op agrarische bedrijven is het nog extra ingewikkeld. De regels stapelen zich op en zijn vaak niet toegerust op de gewenste verbreding van de landbouw.

De Taskforce Multifunctionele Landbouw zet in op betere regels. Regels zo-  
maar schrappen is geen optie. Betere regels zijn regels die:

- de rol van agrarische bedrijven breder opvatten dan alleen het produceren voedsel;
- regelen wat we op het platteland willen bereiken;
- mede als uitgangpunt hebben dat ondernemers verantwoordelijkheid kunnen dragen, in plaats van het uitgangpunt dat regels uitsluitend risico's moeten beperken.

### Melden van knelpunten

Komt u knelpunten in regelgeving tegen? Dan kunt u die melden via [www.antwoordvoorbedrijven.nl](http://www.antwoordvoorbedrijven.nl).

Speciaal voor landbouwbedrijven heeft LTO Nederland informatielijnen beschikbaar om knelpunten te melden.

Leden van LTO kunnen terecht bij:

LTO Noord	088-888 66 44 (lokaal tarief)
ZLTO	0900-235 95 86 (€ 0,05 p/m)
LLTB	0900-46 36 55 82 (€ 0,04 p/m).

De voortgang van het werk van de Taskforce kunt u vinden op [www.multifunctionelelandbouw.nl](http://www.multifunctionelelandbouw.nl).

# Index

	pagina
Alcohol	25, 26, 27, 28, 30
Bodemonderzoek	10
Brandslang	16, 17, 18
Brandblusser	17, 18
Chloorervanger	21
Daglicht	24
Eerste Hulp	33
Dorpel	19
Kenteken	39
Kinderbed	35
Koeling	32
Langer werken	37
Leeftijd bedrijfsleider	26
Luchtkussen	34
Milieuvergunning	8
Roofvogels	40
Stankcirkel	9
Ventilatiekanaal	11
Verpakkingen	38
Vetvangput	22
Vloer	20
Vluchtroute	12, 13, 14
Voedselbereiding	31
Vorraad	29
Vuilnis	23
Ziekte	36

## Contact

### Regiegroep Regeldruk

Ministerie van Economische Zaken

Ministerie van Financiën

Postbus 91517

2509 EC Den Haag

T 070 - 342 7500

I [www.rr.nl](http://www.rr.nl)

### Taskforce Multifunctionele Landbouw

Oude Meije 20

3474 KM Zegveld

T 0172-407702

I [www.mulitfunctionelelandbouw.nl](http://www.mulitfunctionelelandbouw.nl)

### Antwoord voor bedrijven

T 0900 6080 900 (10 c/m)

I [www.antwoordvoorbedrijven.nl](http://www.antwoordvoorbedrijven.nl)





Het kabinet werkt aan een overheid waarmee burgers, bedrijven en instellingen steeds beter en makkelijker zaken kunnen doen. Regels die meer hinderen dan helpen, worden geschrapt of vereenvoudigd waardoor ondernemers meer ruimte krijgen om te ondernemen. De regels die de maatschappij wel nodig heeft, moeten goed en efficiënt worden uitgevoerd, met zo min mogelijk rompslomp en met voldoende en begrijpelijke service en informatie.

Het kompas is een praktisch en handzaam boekje voor u, ondernemer, met daarin oplossingen voor strijdigheden en onduidelijkheden in regelgeving. De geboden oplossingen gelden voor het hele land.

## Colofon

Dit is een gezamenlijke uitgave van het ministerie van Economische Zaken, het ministerie van Financiën, de Taskforce Multifunctionele Landbouw en Antwoord voor bedrijven.

© Rijksoverheid | november 2009

Deze uitgave is te downloaden via  
[www.multifunctionelelandbouw.nl](http://www.multifunctionelelandbouw.nl)

